

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Postoje středoškoláků ke studiu střední odborné školy

Student Attitudes Technical Secondary Studies

STUDIJNÍ PROGRAM

Specializace v pedagogice

STUDIJNÍ OBOR

Učitelství praktického vyučování a obd. výcviku

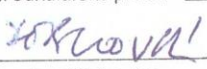
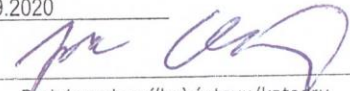

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení:	Štaubert	Jméno:	Petr	Osobní číslo:	470520
Fakulta/ústav:	Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)				
Zadávací katedra/ústav:	Oddělení pedagogických a psychologických studií				
Studijní program:	Specializace v pedagogice				
Studijní obor:	Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku				

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:	Postoje středoškoláků ke studiu střední odborné školy		
Název bakalářské práce anglicky:	Student Attitudes Towards Technical Secondary Studies		
Pokyny pro vypracování:	Cílem předkládané teoreticko-empiricky pojaté bakalářské práce je zjistit a analyzovat postoje žáků ke konkrétní studované škole technického zaměření. V teoretické části jsou charakterizovány postoje, hodnoty a hodnotové orientace adolescentů, individuální i skupinové. Empirická část si stanovuje za cíl zjistit motivaci k volbě studia, názory studujících na výuku ve škole, na sociální klima školy, na maturitní zkoušku a potenciální studium na vysoké škole, včetně vazby na budoucí profesi.		
Seznam doporučené literatury:	Cačíraloglu, P. Úvod do studia osobnosti. Praha: Grada 2012, ISBN 978-80-247-4033-1. Helus, Z. Úvod do psychologie. 2. vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-247-4033-1. Rollnick, S., Kaplan, S. Motivační faktory ve škole. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1274-4. Starý, K., Laufková, V. Formativní hodnocení ve výuce. Praha: Portál 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.		
Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:	doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.		
Jméno a pracoviště konzultanta(ky) bakalářské práce:			
Datum zadání bakalářské práce:	13.12.2018	Termín odevzdání bakalářské práce:	2.5.2019
Platnost zadání bakalářské práce:	30.9.2020		
			
Podpis vedoucí(ho) práce	Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry	Podpis děkana(ky)	

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

	
Datum převzetí zadání	Podpis studenta(ky)

Štaubert, Petr. *Postoje středoškoláků ke studiu střední odborné školy*. Praha: ČVUT 2020. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 08. 01. 2020

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí své bakalářské práce doc. PhDr. Daně Dobrovské za její cenné rady, trpělivost, ochotu a vstřícnost. Dále mé poděkování směřuje k vedení střední školy a jejím pedagogům, kteří mi pomohli získat data pro zpracování empirické části bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce „Postoje středoškoláků ke studiu střední odborné školy“ se zaměřuje na faktory, které ovlivnily volbu studijního oboru u žáků studijního oboru Dopravní prostředky na střední škole v Ústeckém kraji. Současně zjišťuje kvalitu výuky všeobecně vzdělávacích předmětů, odborných předmětů a individuálních praxí tak, jak ji vnímá žák. Dále se zaměřuje na to, co bude pro žáky rozhodující při volbě budoucího zaměstnání a na to, zda by dále pokračovali ve studiu oboru, v jiném oboru nebo zvolili jinou variantu.

Klíčová slova

Motivace, faktory, postoje, hodnoty, osobnost.

Abstract

The Bachelor thesis „Attitudes of Secondary School Students towards the Study of Secondary Vocational School“ focuses on the factors that influenced the choice of the field of study among the students of the field of study Transportation means at the secondary school in the Ústí Region. At the same time, it includes the search of the teaching quality of general education subjects, vocational subjects and individual school practical classes as perceived by the students. It also focuses on what will be decisive role for students in choosing their future job and whether they would continue their studies in or outside the field or not at all.

Key words

Motivation, factors, attitudes, values, personality.

Obsah

Úvod	5
1 Hodnoty současných adolescentů	8
1.1 Adolescence	8
1.2 Osobnost	8
1.3 Hodnoty.....	9
2 Motivace	10
2.1 Motivace vnitřní.....	11
2.2 Motivace vnější.....	11
3 Faktory ovlivňující volbu studijního oboru	14
3.1 Vliv středních škol	15
3.1.1 Prezentace webovými stránkami.....	16
3.1.2 Dny otevřených dveří	16
3.1.3 Burzy škol.....	17
3.1.4 Návštěvy potenciálních žáků v jejich přirozeném prostředí.....	17
3.1.5 Akce pro základní školy	17
3.1.6 Jarmarky	18
3.1 Média	18
3.1 Vliv rodiny	18
3.2 Vliv veřejnosti	18
3.3 Vliv vrstevníků.....	19
3.4 Vliv oblasti, kde uchazeč žije v závislosti na uplatnění na trhu práce	19
3.5 Vliv osobnosti uchazeče.....	20
4 Souhrn teoretické části	20
1 Cíle výzkumu	23
2 Výzkumné otázky, výzkumný vzorek, použité metody	23
3 Formulace hypotéz, příprava dotazníku	24
4 Průběh šetření	25
5 Výsledky průzkumu a diskuse	27
Závěr	41
Seznam použité literatury	43

Seznam tabulek	45
Seznam grafů	46
Seznam obrázků	47
Příloha	48

Úvod

V současné době je věnována velká mediální pozornost nedostatku řemeslných a technických pracovníků na trhu práce technické obory a řemesla nepředstavují prestižní oblast pro mladé lidi jak v případě volby studia, tak při následném zaměstnání. Avšak stále zřetelněji se ukazuje, že řemeslníci a techničtí pracovníci obecně nacházejí uplatnění snadno a nedostatek technických pracovníků se i v budoucnosti spíše prohloubí.

Hospodářská komora České republiky na základě dlouhodobého šetření varuje, že se během studia na střední odborné škole projevuje ztráta manuální zručnosti, mizí vztah k reálnému světu techniky a dochází k úpadku technického myšlení dětí i na základních školách v ČR. „Není čas čekat a dlouho zkoumat příčiny nebo zavádět nové systémy. Je potřeba situaci rychle napravit a navrátit manuální zručnost a vztah k reálnému světu dětem už do základních škol“ (Tomášek, 2014).

Trh práce dlouhodobě volá po odbornících pro technické profese. Jejich nedostatek se snaží řešit mimo jiné široká škála projektů. Jedním z nich je např. projekt „Posilování technických kompetencí žáků základních škol“ (Tomášek, 2014).

Pracuji v logistice – dopravě: i v našem oboru se potýkáme s nedostatkem pracovních sil, tedy absolventů odborných škol. Rozhodl jsem se proto, že v rámci svého bakalářského studia na MÚVS ČVUT oslovím vybranou střední školu v ústeckém kraji se studijním oborem „Dopravní prostředky“ a provedu pro zjištění motivace ke studiu technických oborů empirické šetření. Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké faktory ovlivní volbu studijního oboru technického směru dnešní generací, jak studující následně vnímají výuku ve zvoleném oboru, ale také jak ovlivní studium jejich budoucí vstup do zaměstnání nebo volbu dalšího studia.

Bakalářská práce je koncipována jako teoreticko-empirická, je tedy členěna do dvou částí. V první – teoretické jsem provedl rešerši odborných podkladů: zajímalo mě, jaké jsou v obecné rovině hodnotové orientace dospívajícího jedince a jakou roli představuje specifická motivace rozhodování v důležitém okamžiku dospívání, při volbě vhodného studijního/profesionálního oboru. V empirické části jsem se ve svém dotazníkovém šetření zaměřil na konkrétní faktory, které volbu dotazovaných jedinců ovlivňují a na to, jak vnímají studující kvalitu studia v souvislosti s budoucím začleněním do pracovního procesu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Hodnoty současných adolescentů

1.1 Adolescence

Adolescere neboli mohutnět, dorůstat či dospívat, to vše charakterizuje určité období života, kterým si musí každý jedinec projít a „poprat se s ním“ mezi desátým a dvacátým rokem svého života. Tento životní úsek označujeme jako období adolescence. Dochází v něm ke kompletní přeměně osobnosti, jak po stránce psychické, sociální, tak i somatické. Jde o období, kdy se např. u jedince objevují první známky pohlavního zrání, a dokončuje se fyzický růst. V období časně adolescence se jedinec snaží „odtrhnout“ od přímého navázání na rodiče a začíná růst význam jeho vrstevníků. Mluvíme o věku jedince mezi jedenáctým a čtrnáctým rokem života. Následuje střední adolescence, ve které jedinec končí studium na základní škole, nastupuje na střední školu. Poslední fází od sedmnáctého roku života do dvacátého roku života jedince je pozdní adolescence (Macek 2003).

Souběžně s jednotlivými fázemi adolescence probíhá i změna hodnot a hodnotové orientace adolescentů, které se utvářejí v procesu socializace. Velký vliv na proces socializace mají činitelé jako rodina, vrstevníci, škola, učitelé, komunita, obec, kraj, region ale i ekonomické a sociální zázemí či postavení, atd. Na základě těchto vlivů se utváří osobnost člověka a vytyčují se jeho hodnoty.

1.2 Osobnost

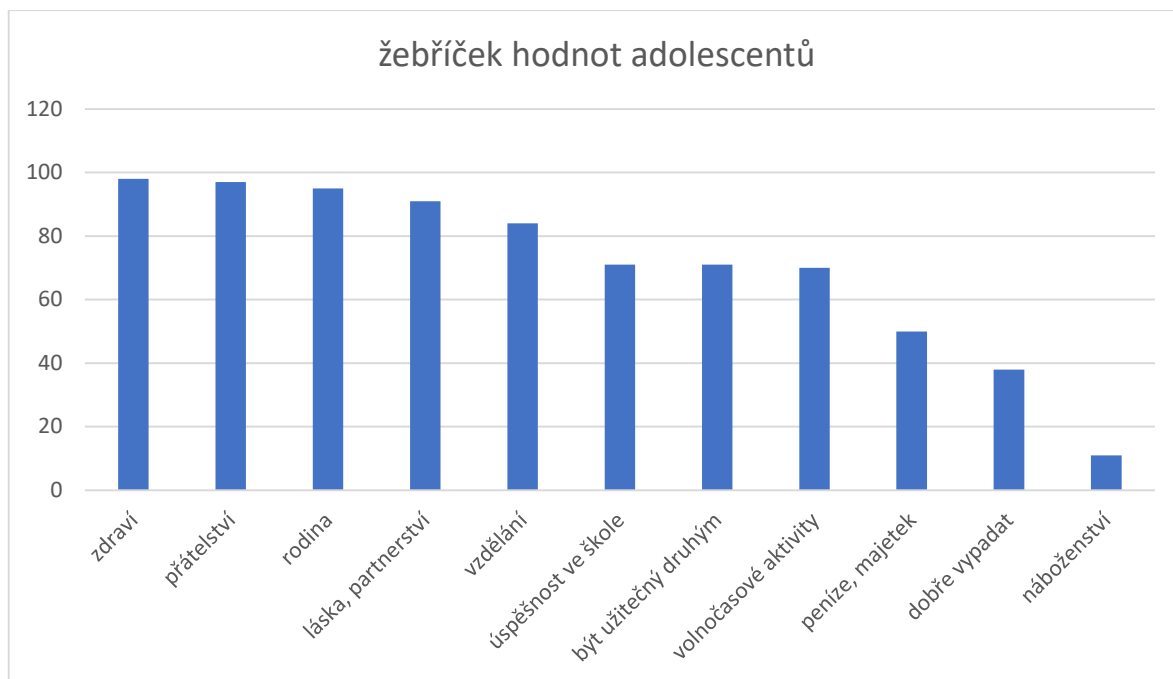
Osobnost člověka je utvářena zejména vrozenými dispozicemi, výsledky zrání, učení, získanými schopnostmi a specifickými projevy. Každý člověk je osobností - jedinci se projevují individuálními rozdíly. Jde o komplexní systém tvořený složkami, které mezi sebou interagují. Mezi zděděné dispozice patří např. temperament, který spoluutváří vlastnosti a individuální kvality jedince, modeluje jeho projevy, např. jak reaguje, jedná, prožívá určité situace apod. Tempera-

ment je úzce spojen s činností nervové soustavy. Řecký filozof a lékař Hippokrates definoval čtyři typy temperamentu: sangvinik, cholerik, flegmatik a melancholik. Jung rozdělil typy temperamentu na extroverta a introverta, jeho typologii následně doplnil Eysenck o labilitu a stabilitu, (Holeček, 2016).

1.3 Hodnoty

Každý má ve svém životě nějaký cíl, cíl toho, jaký by chtěl být, co by chtěl dělat, čeho by chtěl dosáhnout, jak by chtěl prožít svůj život, co je pro něj nejdůležitější a co by chtěl přinést svému okolí. Některé z těchto věcí jsou pro nás více či méně důležité a jejich význam se s přibývajícím věkem mění, nebo se z našeho „seznamu“ hodnot zcela vytratí a je nahrazen něčím jiným – v tu chvíli důležitějším. Příkladem výzkumu zaměřeného na hodnoty současných adolescentů je empirické šetření autorek Krejčí a Čadové z roku 2006. Jejich výzkumný vzorek adolescentů byl tvořen zástupci různého typu studia, ve vzorku respondentů byla zastoupena obě pohlaví. SOU s maturitou, bylo reprezentováno 4,8% respondentů, SOU bez maturity 24,9% respondentů, SOŠ 35,5% respondentů a gymnázia 34,5% respondenty. Výzkumná skupina byla tvořena 32% mužů a 68% žen.

Výsledkem šetření byl následující žebříček hodnot: 1. zdraví, 2. přátelství, 3. rodina, 4. láska, partnerství, 5. vzdělání, 6. úspěšnost ve škole a být užitečný druhým, 7. volnočasové aktivity, 8. peníze, majetek, 9. dobře vypadat a 10. náboženství. Kolik procent respondentů volilo jednotlivé hodnoty, je zaznamenáno v následujícím grafu (Krejčí, Čadová, 2006).

graf č. 1 (Žebříček hodnot adolescentů – Krejčí, Čadová, 2006)

2 Motivace

Pojem motivace pochází z latinského výrazu *motivare*. Motivaci můžeme přirovnat k jakémusi motoru našeho života. Motivace nás provází již od narození, díky ní (a dalším faktorům) se jedinec pokouší o první krůčky, říká první slovo, naučí se barvy, tvary, písmenka, číslice atd. Motivem může být například pochvala, úsměv maminky či tatínka, sušenka nebo pocit „já to dokážu“, apod. Významným motivem je také zvědavost. Předškolní dítě je poměrně snadné motivovat pomocí různých her a soutěží, malými odměnami v podobě sladkostí, výletů, vycházek. S přibývajícím věkem jedince může být motivační stimulace náročnější. Rozvíjející se kognitivní funkce ovlivňují strukturu motivace a naopak. V průběhu života se význam jednotlivých motivů mění. V dospělosti je motivace ovlivněna změnou rolí jedince ve společnosti: např. povinnostmi a zodpovědností nejen za sebe, ale i za ostatní členy rodiny – děti, rodiče, partnera.

Na jedince působí v průběhu života dva druhy motivů, vymežeme vnitřní a vnější motivaci.

2.1 Motivace vnitřní

Tento druh motivace je obrovským přínosem pro jedince. Vnitřní motivace vede jedince k tomu, že je rozhodnut se „sám“ od sebe učit, chce „sám“ od sebe poznávat, je přirozeně zvědavý atd. Vnitřní motivaci lze částečně ovlivnit výchovou a dalšími vnějšími vlivy.

Uvedme dva příklady. Vyrůstá-li jedinec v rodině, kde je otec automechanik a syna od útlého věku bere do dílny, kde mu ukazuje různé technické prvky a vysvětluje jejich funkci přiměřeně k jeho věku, je pravděpodobné, že vzbudí u dítěte zájem a syn bude chtít svoje vědomosti prohlubovat a bude jednoho dne povolání automechanika brát jako koníček a ne pouze jako práci. Současně pro něj bude přirozené jít studovat obor technického směru.

Je však mnoho rodičů, kteří tyto možnosti nemají. Nemohou svým dětem zprostředkovávat zkušenosti a vědomosti a vést je daným směrem, jako je tomu v předchozím příkladu. Mají ale jiné možnosti. Mohou využít například volnočasové kroužky, organizované různými institucemi pro mimoškolní vzdělávání - ty jsou zaměřené na manuální zručnost a technickou přípravu. Takovým kroužkem může být například modelářství, činnosti se stavebnicí Merkur a jejího využití, elektro kroužek a v současné době i Lego-Technic, atd. V těchto kroužcích získávají děti zábavnou formou od útlého věku základní zkušenosti, které mohou po ukončení základního vzdělávání dále rozvíjet v technických oborech.

2.2 Motivace vnější

Vnější motivace začíná na žáka působit od okamžiku, kdy je např. odměňován za odvedený výkon (získá finanční obnos, bude moci na výlet s kamarádem, atd.). Podobně může fungovat trest.

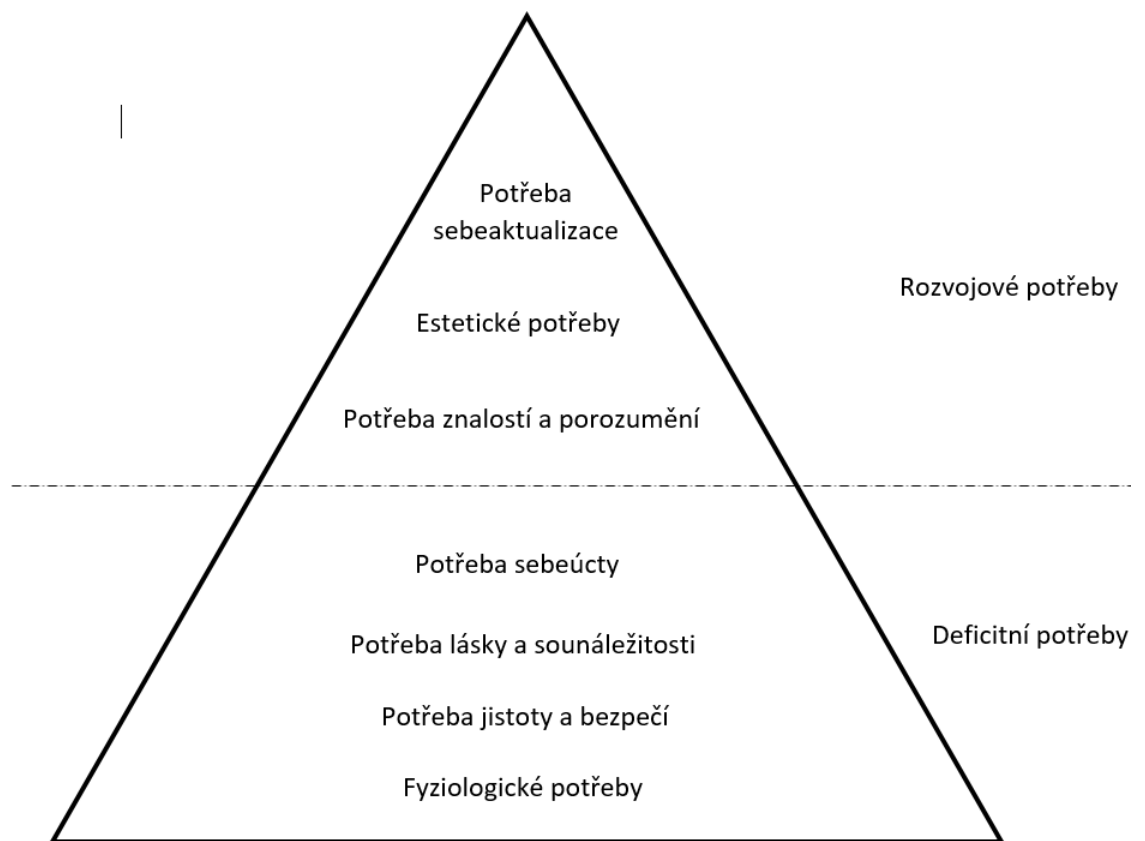
Jsou zde ale i vnější motivy, které působí souběžně s vnitřními motivy. Například jedinec zájímající se o studium vesmíru, je zvědavý a rád by v budoucnosti v tomto oboru pracoval, je hnán vnitřní motivací. Může být současně motivován vnějším motivem, například cenou v soutěži z daného oboru.

V současné době se na střední školy technického směru nehlásí po ukončení základního vzdělání mnoho žáků. Poměrně dlouho zde přetrvává názor, že pokud chce žák studovat vysokou školu, bude nejlépe připraven na školách gymnaziálního typu. Také zde byly od roku 1989 po sametové revoluci několik let společností více upřednostňovány školy ekonomického, manažerského a právního směru. Důsledkem těchto vlivů je v současné době nedostatek odborníků v technické praxi a to jak na vysokoškolské, tak i na středoškolské a učňovské úrovni. Tyto velké rozdíly mezi počty absolventů technických a netechnických studijních oborů byly vytvořeny motivačními procesy naší společnosti. Například žáci ekonomických oborů byli po roce 1989 motivováni vysokými finančními příjmy po absolvování studia, ale také trhem práce, který byl přesycen pracovníky v technické oblasti a postrádal pracovníky v ekonomickém sektoru.

V současné době dochází k podobnému jevu jako po roce 1989. Trh je tentokrát přesycen absolventy ekonomických i jiných netechnických oborů a volá po nedostatku pracovníků technických oborů. Otázkou je, jak docílit toho, aby žáci základních škol po ukončení základního vzdělávání, následně studovali právě tyto obory, které pracovní trh postrádá? Je potřeba zažehnout hnací motor motivaci.

Podíváme-li se na pyramidu lidských potřeb od Abrahama Maslowa, vidíme, že je nutné začít od úplných základů. Maslow v pyramidě sestavil žebříček potřeb člověka od nejdůležitějších, které zajistí vůbec existenci člověka až po potřeby, které člověku umožní seberealizaci. Mezi nejdůležitější potřeby, bez kterých bychom nehledali a nevyžadovali potřeby jiné, patří základní tělesné a fyziologické potřeby (zajištění dostatku potravy, tepla, ale i kyslíku, který dýcháme apod). Tyto potřeby, které zajišťují přežití jedince, má člověk vrozené. Další potřebou je potřeba bezpečí a jistoty. Tato potřeba souvisí s tím, jak jsme

schopni se adaptovat pro nás v neznámém prostředí, např. při nástupu na novou školu, kde je nový třídní kolektiv a navíc v novém městě, které neznám atd. Dalším stupněm je potřeba lásky, přijetí, spolupatříčnosti. Tato potřeba v nás vzbuzuje pocit, že musíme někam patřit (do rodiny, do kolektivu, do skupiny) současně k někomu patřit (mamince, tatínkovi, bratrovi, sestře, kamarádce, manželovi, dětem) a být milován i přijímán. S potřebou sounáležitosti a úcty souvisí další stupeň pyramidy – potřeba uznání a úcty. Podle toho, jak jsme přijímáni v rodině, kolektivu, skupině atd. je nám vyjadřována úcta, uznání. Nejvýše v pyramidě je pak potřeba seberealizace. Při seberealizaci využívá jedinec svého nadání, znalostí a schopností, aby uspokojil tuto potřebu a vydal ze sebe či předvedl patřičný výkon. Musí mu však být poskytnut prostor (Mareš 2013).

Obrázek č. 1 – Maslowova hierarchie lidských potřeb (Mareš 2013)

3 Faktory ovlivňující volbu studijního oboru

Každý z nás stál kdysi před rozhodnutím, co bychom chtěli v životě dělat, čím být, jakým směrem se ubírat a rozhodnutí každého z nás bylo ovlivněno okolím – rodiči, vrstevníky, sourozenci. Pro nikoho z nás to nebyla lehká úloha.

Ani v dnešní době tomu není jinak. Generace Y a Z, která se rozhoduje o svém budoucím povolání, to má ztížené oproti předcházející generaci tím, že se stále zrychluje vývoj technologií, zvyšují se požadavky na mediální, finanční a další gramotnosti, nároky na kvalitní znalost cizích jazyků. Je nutné zvažovat i důsledky proměny společnosti v souvislosti s nástupem průmyslu 4.0, kdy zmizí některé profese (vysoká míra nejistoty a nutnost rekvalifikace) a další se zase objeví. Tak nebude nesjipíše možné zastávat stejnou profesi po celý produktivní život jedince.

Je-li ve společenském zájmu podpořit motivaci dnešní dospívající generace o studium technických oborů, bude nutné vzbudit zájem budoucích řemeslníků, techniků a inženýrů více směry. Předpokládejme, že tento vliv může být nastartován těmito pobídkami: prezentací středních škol, podpůrnými projekty, (viz např. Vaculová, 2009), názory veřejnosti, vlivnými jedinci (influencery), referenčními sociálními skupinami, ve kterých se jedinec pohybuje. Tyto vlivy paralelně budou působit vedle dalších vlivů ekonomických, (oblast, kde jedinec žije, na požadavcích trhu práce), ve vzájemné součinnosti s vnitřními motivy a dalšími složkami osobnosti uchazeče. Uchazeče lze postojově ovlivnit jak v kladném směru, tak i negativně.

3.1 Vliv středních škol

V současné době je na trhu českého školství mnoho středních škol. Všechny se snaží zaujmout žáky 9. tříd základních škol, aby si vybrali právě jejich studijní obor. Prezentují se různými formami. Nejrozšířenější forma prezentace středních škol je v podobě webových stránek na internetu. Velice rozšířené jsou také veletrhy vzdělávání a burzy škol. Některé školy navštěvují žáky základních škol přímo na jejich školách, např. v rámci předmětu Občanská výchova, nebo jejich rodiče v době třídních schůzek. Organizují také dny otevřených dveří, nebo pořádají různé promoakce, pro žáky základních škol např. besedy k finanční gramotnosti, vedou kroužky v rámci volného času či přípravy na přijímací zkoušky a mnoho dalších. Nabízí také rozšířenou výuku, např. jazyků, ale i tělovýchovných aktivit podporujících osobní růst (fotbalisté, hokejisté atd.), v některých případech nabízejí v průběhu studia odborná školení či kurzy, které zvýší jejich kvalifikaci na trhu práce po absolvování studijního oboru. Jiné školy vsadí na finanční zajištění nabídkou stipendií, či zajištěním ICT zařízení pro podporu výuky během studia. Pro mnoho nízkopříjmových rodin může být i rozhodujícím prvkem volby i to, zda je studium na škole bezplatné, či zpoplatněné, jako je tomu v případě škol soukromých, (Vaculová, 2009).

Nabídka ze strany školy je vždy omezena možnostmi školy, konkurenčním prostředím a zájmem o daný typ studijního oboru ze strany veřejnosti. Svou roli zde hraje také osídlení v dané oblasti, četnost populace v daném věku či poloha školy a předpoklady či požadavky sociálního prostředí, trhu práce, ale i dopravní dostupnost. Někdy může ovlivnit volbu střední školy i administrativní opatření ze strany společnosti (nárůst zájmu o profesi kominíků poté, co vyšlo nařízení o povinnosti pravidelné kontroly majiteli nemovitostí). Dalšími stimuly mohou být i státem organizované rekvalifikační kurzy v nedostatkových profesích (svářeč).

Důležitým parametrem je také hodnocení školy absolventy, jejich rodinami, medializace školy (kladná či záporná), výsledky inspekčních činností na

dané škole popř. doporučení významné osobnosti, která na dané škole studovala, apod. Velmi důležitá je i prezentace školy samotné. I tímto způsobem lze ovlivnit volbu budoucího studijního oboru žáka.

3.1.1 Prezentace webovými stránkami

Tato forma působí na budoucího studujícího a jeho rodiče, kdy si při prvním náhledu utváří názor z toho, jak ho webová stránka zaujme svou grafikou či obsahem informací. Škola se snaží potenciálního žáka zaujmout a motivovat ho, aby si zvolil studium právě na jejich škole. Prostřednictvím stránek zprostředkovává informace o společenských akcích na škole, o exkurzích, individuálních praxích, o partnerech se kterými škola spolupracuje, o významných absolventech ať už z historického hlediska, nebo ze současné doby. Informuje také o úspěších v soutěžích a o získaných oceněních. Nabízí různé kroužky, kterých se mohou účastnit jedinci, kteří školu ještě nenavštěvují např. semináře pro přípravu na přijímací zkoušky, ale i takové, kterých se účastní budoucí žáci, jako jsou středoškolské taneční kurzy, sportovní kroužky, technické kroužky atd. Pro některé je uvedena i možnost stipendia, kurzy ECDL (tzv. řidičák na PC, podle rakouského a švýcarského modelu), kurzy písemné a elektronické komunikace, nebo školení např. od firmy BOSCH či APM, které jsou akreditované MŠMT. Najdou se ale i takové školy, které přislíbí darování elektronického zařízení pro výuku každému žákovi, který do daného oboru nastoupí ke studiu, možnost zahraničního studia či stáže. Toto vše jsou vnější motivy. Položme si ale otázku: Vyhledal by tyto stránky střední školy jedinec, který by nebyl vnitřně motivován?

3.1.2 Dny otevřených dveří

Dny otevřených dveří jsou dnes velmi často používanou formou seznámení veřejnosti s chodem a prostředím organizace. Používají ji nejen školy, ale i státní instituce např. parlament, obecní úřady, domovy pro seniory apod. Cílem je otevřít se veřejnosti, informovat potenciální zájemce, seznámit je s vybavením, strukturou, požadavky studia, s partnery organizace a jejich zázemím či uplatněním v praxi po absolvování studia.

Dny otevřených dveří jsou přínosem jak pro potenciální uchazeče, tak pro školu, neboť zde dochází k setkání na půdě školy a lze zde jak z verbální tak neverbální komunikace vyčíst skutečný zájem ze strany uchazeče a současně uchazeč může číst zájem školy o její růst, vzdělávání atd. Důležitou roli zde může hrát i první dojem potenciálního uchazeče s prostředím školy – čistota, chování žáků, pedagogů, školní klima apod. Lze jej takto ovlivnit v pozitivním i negativním směru.

3.1.3 Burzy škol

Burzy škol pořádají zpravidla odbory školství daného kraje. Zde se může potenciální žák seznámit hned s několika typy škol a studijních oborů a udělat si představu, co studium daného oboru obnáší. Současně může shlédnout výrobky, projekty či práce žáků těchto škol. Ve většině případů zastupují tyto školy nejen pedagogové, ale i samotní žáci, v některých případech i absolventi a zájemce si s nimi může pohovořit a získat tak další cenné informace, které mu mohou pomoci při rozhodování.

3.1.4 Návštěvy potenciálních žáků v jejich přirozeném prostředí

V současné době nejedna škola zvolila možnost navštívit potenciální žáky v jejich přirozeném prostředí. V rámci třídních schůzek základních škol střední školy opět prezentují své nabízené obory žáků a jejich rodičům, popřípadě podají bližší informace, pokud je ze strany rodičů nebo žáků zájem.

3.1.5 Akce pro základní školy

Škola může přejít do povědomí veřejnosti ale i jiným způsobem, než oslovením žáků 9. tříd základní školy a jejich rodičů. Může veřejnost oslovit i podstatně dříve, např. sportovními akcemi pro žáky nižších tříd základní školy, které pořádá v areálu své školy nebo besedami a kroužky, jež vedou sami žáci střední školy (např. o bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích, projekty finanční gramotnosti, vedení sportovních kroužků atd.).

3.1.6 Jarmarky

Výrobky žáků lze prezentovat na veřejnosti i jiným způsobem než burzou škol. Lze využít např. vánoční trhy, velikonoční trhy nebo si škola udělá vlastní jarmark, kde bude práci žáků prezentovat a prodávat. Vše může být spojeno s např. s finanční gramotností žáků. Opět se dostává do povědomí veřejnosti.

3.1 Média

Adolescenta a jeho rodiče mohou ovlivnit při volbě studijního oboru i média, např. tisk, rozhlas, televize, internet, která informují o úspěších školy, ale i problémech popř. nezdarech. Tyto informace mohou mít opět jak pozitivní, tak negativní vliv na názor veřejnosti na danou školu.

3.1 Vliv rodiny

Zcela určitě hraje rodina nejdůležitější roli nejen při výchově dítěte a jeho sociálních návycích, ale i při výběru povolání. Nejlépe vliv rodiny na výběr povolání vystihl Petr Hladě v textu pro učitele – Svět práce a volby povolání: *„Hovoříme-li o vlivu rodiny na profesní orientaci žáků, je třeba upozornit na skutečnost, že dospívající v mnoha případech podléhají při volbě povolání sugestivním přáním rodičů, která nemají základ v jejich reálných předpokladech zvolené povolání vykonávat (např. v nadání a schopnostech, školní zralosti, zájmech, zdravotním stavu apod.). Rodiče často vycházejí ze své vlastní ctižádosti, předsudků, subjektivních předpokladů, také však z nahodilých důvodů. Je patrné, že postoje a přání rodičů mohou být deformovány a omezovány nejen vlastními nenaplněnými tužbami, ale i subjektivním hodnocením svého dítěte nebo atraktivností a dostupností uvažovaného typu školy či povolání.“* (Hladě, 2008, str. 37)

3.2 Vliv veřejnosti

Názor veřejnosti je ovlivněn médii, ale i jedinci, kteří přišli se školou do styku ať už jako její studenti, absolventi, rodiče, pedagogové nebo zástupci

kontrolního orgánu české školní inspekce či odboru školství, apod. Velký vliv na veřejnost mají např. i výsledky přijímacích či maturitních zkoušek, získané znalosti a jejich uplatnění na trhu práce. Součástí každé odborné školy je také partner pro individuální praxe, který „stojí škole za zády“ a upřednostňuje školu před ostatními ve veřejném sektoru. Všechny tyto vlivy mohou vést k pozitivnímu i negativnímu postoji vůči škole, nebo mohou na základě některých vazeb vyvolávat jisté předsudky.

3.3 Vliv vrstevníků

Na základní škole ve třídě nebo ročníku je jedinec součástí sociální skupiny, se kterou sdílí názory, najde si zde svého nejlepšího kamaráda nebo skupinu kamarádů. Vazba mezi jednotlivci této skupiny může být natolik pevná, že se rozhodnou pro stejnou střední školu. Pak zvolený studijní obor není prioritou. Rozhodnutí o studiu daného studijního oboru nemusí být prioritní i v případech, kde dojde k ovlivnění jedince kamarádem v podobě různých pro adolescenta důležitých argumentů ať už pozitivních či negativních pro vzdělání jedince např. v podobě těchto „hlášek“: - „*Pojď tam, budeme hrát fotbal a vystudujeme.*“

- „*Nemusíme tam chodit každý den, nehlídají docházku.*“

- „*Tam to udělá každý, znáš Tomáše – taky to dal.*“

- „*Na přijímačky nekoukají, berou každého.*“

- „*Maturitu tam dostane každý.*“ (Rollnick, Kaplan, a Rutschman, 2017).

3.4 Vliv oblasti, kde uchazeč žije v závislosti na uplatnění na trhu práce

Vzhledem k tomu, že sleduji faktory ovlivňující volbu studijního oboru pro studijní obor Dopravní prostředky, zaměřím se i v této části pouze na dopravu. „*Pro komplexní pohled na potřeby trhu práce je potřeba se podívat i na*

dlouhodobější vývoj zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích či profesních skupinách. Díky poloze tranzitní země ve středu Evropy a vysokému zastoupení průmyslové výroby má Česká republika v porovnání s jinými evropskými zeměmi v dopravě vyšší podíl zaměstnanosti. Vývoj do roku 2025 v odvětví Doprava, skladování a poštovní činnosti se do roku 2025 očekává snížení počtu pracovních míst. Podle prognóz by měl jejich počet klesnout mezi roky 2014-2025 zhruba o 1 tisíc, tedy o necelé 1 %. Neznamená to však, že v tomto odvětví nebude do roku 2025 potřeba obsadit nově žádná pracovní místa. Do roku 2025 by totiž v tomto odvětví mělo svá pracovní místa opustit (především kvůli odchodu do důchodu) zhruba 59 tisíc osob. Celkově lze tedy očekávat, že do roku 2025 bude v odvětví Doprava, skladování a poštovní činnosti potřeba nově obsadit zhruba 58 tisíc pracovních míst." (Paterová, Doležalová, 2015).

3.5 Vliv osobnosti uchazeče

McAdams rozlišuje tři úrovně osobnosti. První z nich jsou dispoziční rysy. Do této skupiny rysů patří např. přívětivost, svědomitost, otevřenost vůči zkušenosti, extraverte (záliba ve společenských vztazích), neuroticismus (míra náchylnosti k emocionální a duševní labilitě). Druhým rysem je osobní zaměřenost. Je charakterizována tím čeho chce jedinec v určitém období svého života dosáhnout, nebo naopak co nechce dělat, čemu se chce vyhnout. Třetím rysem je životní příběh. Je založen na integraci či smyslu života (Mc Adams, in Mareš, 2013). V průběhu vývoje jedince je prostor pro změnu osobnosti veliký.

4 Souhrn teoretické části

Rozhodovací procesy adolescentů jsou v případě volby budoucí profesní orientace ovlivňovány mnoha faktory. Dle poznatků současné odborné literatury (psychologického, sociologického, pedagogického zaměření) lze konstatovat, že současný adolescent je ve věku střední adolescence, kdy k rozhodování dochází, v různém stupni emocionální, sociální i kognitivní zralosti, což může jeho motivaci významně ovlivnit. Ne každý dospívající dokáže specifikovat svou zájmovou orientaci, často jen ví, co „nechce“, ale neví, co „chce“. Je podroben

vlivu mnoha vnějších faktorů, které mohou být více či méně relevantní. Při rozhodování může převážit okamžitý impulz, třeba vliv přátel a kamarádů či dojezdová vzdálenost školy a vliv rodičů, byť racionální, může ustoupit do pozadí. Toho by si měly být vědomy i školy usilující o pozornost budoucích studujících v okamžiku, kdy je na trhu středních škol spíše přebytek a současně bude v budoucích letech klesat počet žáků dané věkové kategorie. Má-li dojít k posílení vnitřní a vnější motivace zájemců o technické studium, je nutné počítat s tím, že náprava nezájmu o důležitý sektor vzdělávání bude dlouhodobá a musí být podepřena i změnami v oblasti základního školství. Nácvik praktických technických dovedností by mohl začít již v předškolních zařízeních a pokračovat v některých školních aktivitách v rámci základní školy. Vnější podporu mohou představovat i pobídky státní správy, ať už ekonomickými stimuly, zvýhodněním nedostatkových profesí i vyšší mírou informovanosti široké veřejnosti, jež by ovšem neměla být pouze formální.

Ve druhé části bakalářské práce bych rád přispěl svým empirickým šetřením k objasnění motivů, jež vedly žáky k volbě konkrétní střední školy v severočeském regionu, zjistil, jak vnímají studia na dané škole, zda jsou spokojeni s propojením teorie a praxe, což může významně ovlivnit i ochotu absolventů této střední školy nastoupit do dané profese, případně ke studiu na vyšším stupni školy.

PRAKTICKÁ ČÁST

1 Cíle výzkumu

Téma vztahující se k postojům středoškoláků ke studiu střední odborné školy jsem si vybral nejen z důvodů uvedených v úvodu, ale i z důvodu, které jsem slýchal od svých spolužáků – pedagogů, ale i našich učitelů při studiu na ČVUT MUVS. V průběhu studia jsme neustále naráželi na problematiku nezájmu studujících během studia, nedostatečných vědomostí absolventů technických oborů a jejich nedostatku na trhu práce. Tuto zkušenost nelze generalizovat, ale považuji za důležité ji reflektovat.

Zajímalo mne tedy, proč žáci základních škol chtějí studovat na odborných školách technického typu, co je motivuje a ovlivňuje při rozhodování, jak vnímají výuku na střední škole, jak ve všeobecně vzdělávacích předmětech, tak i odborných předmětech, zda individuální praxe považují za přínosné a také zda je studium technického oboru zaujalo natolik, že by chtěli v jeho studiu pokračovat či nikoli.

2 Výzkumné otázky, výzkumný vzorek, použité metody

Vzhledem k tomu, že jsem zamýšlel připravit empirické šetření přímo v prostředí střední školy, tedy v prostředí, kdy se předpokládá přítomnost nejméně jednoho z učitelů ve třídě v době, kdy se měli žáci vyjadřovat k citlivým otázkám, dotýkajících se kvality výuky, musel jsem předem zvážit, jak konkretizovat výzkumné otázky, jakou metodu zvolit a jakým způsobem následně poskytnout zpětnou vazbu škole, jejíž vedení souhlasilo s tím, že empirické šetření ve škole proběhne. Rozhodl jsem se zaměřit především na motivaci volby studia a teprve v další fázi přejít k citlivějším otázkám ke kvalitě výuky všeobecně vzdělávacích i odborných předmětů a pedagogické praxe.

Vzhledem k tomu, že jsem v odborné literatuře nenašel žádnou standardizovanou metodu, jež bych mohl ve svém empirickém šetření použít, přiklonil

jsem se k vlastnímu dotazníku, pomocí kterého bych se anonymně dotazoval žáků. Testovanými skupinami byli v daném případě žáci prvních a čtvrtých ročníků střední odborné školy oboru dopravní prostředky ve školním roce 2018/2019 a 2019/2020. Škola je z Ústeckého kraje. Testování jsem provedl ve dvou školních letech, neboť počet zúčastněných žáků, kteří dotazník vyplnili, v roce 2018 mi připadal příliš nízký. Cílem bylo, abych získal co nejvíce dat od respondentů a výsledky dotazníků se co nejvíce přiblížily realitě.

3 Formulace hypotéz, příprava dotazníku

Vzhledem k tomu, že je motivace volby studia typem rozhodovacího procesu, kdy vstupuje do hry větší množství faktorů, musel jsem se rozhodnout, který z motivů mohl být tím nejdůležitějším pro konečné rozhodnutí žáků o volbě typu studia.

Po vymezení výzkumných otázek jsem si konkretizoval hypotézy takto:

Hypotéza č. 1

Převažujícími motivy volby studijního oboru bylo umístění dané školy v blízkosti bydliště a možnost podpory sportovně nadaných žáků.

Hypotéza č. 2

Nejčastějším zdrojem informací o zvolené střední škole byla absolvovaná základní škola.

Hypotéza č. 3

Odpovědi respondentů na motivaci volby se u žáků 1. a 4. ročníků příliš nelišily.

Hypotéza č. 4

Nejméně 20% absolventů bude chtít po dokončení studia pracovat v oboru a alespoň 10% bude mít zájem pokračovat v dalším studiu tohoto zaměření.

Hypotéza č. 5

Žáci čtvrtého ročníku budou mít větší zájem o studium na vysoké škole než žáci prvního ročníku.

Před formulací položek dotazníku jsem si ujasnil, jakou bude mít podobu, jaký typ položek zvolím a co od dotazníku očekávám. Po konzultaci s učitelkou českého jazyka na dané škole jsem zvolil položky s uzavřenou odpovědí, doplněné o možnost odpovědi tvořené. Poté, co byla vytvořena předběžná forma dotazníku, jsem provedl předvýzkum za účelem ověření srozumitelnosti a jednoznačnosti významu jednotlivých položek (snaha o maximální sémantickou přesnost). Poté jsem dotazník nechal vyplnit 3 dobrovolníky, 2 žákům z prvního ročníku školy a 1 pedagogovi, a ujistil jsem se o srozumitelnosti formulací. Na základě jejich připomínek jsem test mírně poupravil a předložil ke schválení vedení školy. Ředitel školy mě při té příležitosti upozornil na skutečnost, že dalším možným motivem volby studia na jejich škole je konkrétně podpora možnosti studia sportovně nadaných žáků. Požádal mě, abych tuto skutečnost zanesl do dotazníku. Dotazník jsem upravil, opět otestoval v předvýzkumu a opět předložil řediteli školy. Vedení školy dotazník odsouhlasilo ve znění, které je uvedeno v příloze.

4 Průběh šetření

Šetření jsem neprovedl já osobně, ale pedagog, který na dané škole pracuje. Žáci - respondenti ho znají a mají k němu důvěru. Šlo o pedagoga s dlouholetou zkušeností, jak s žáky dané třídy hovořit, dobře znal klima konkrétní třídy i postup, jak navodit co nejlepší atmosféru vhodnou pro administraci dotazníku. Předpokládal jsem proto, že takto získané informace nebudou příliš zkreslené, což bývá někdy v souvislosti s dotazováním formou písemných dotazníků zmiňováno (Hrabal, 1989). V případě, že bych průzkum provedl já osobně – pro respondenty cizí osoba, mohlo by dojít ze strany žáků k nedůvěře a v případě některých otázek dotazníku ke zkreslení odpovědí, neboť by se žáci mohli chtít vykreslit v lepším světle, nedbale nebo lživě odpovídat. Dotazník byl anonymní a žáci byli na tuto skutečnost upozorněni hned úvodem, ještě před zahájením administrace.

Testovací skupina je tvořena pouze jedinci mužského pohlaví. Daný technický obor na dané škole nestuduje žádná dívka. Dle informací pedagogů jsou

v testovací skupině zastoupeni žáci z různých sociálních skupin. Tuto okolnost jsem proto v dotazníku nezjišťoval. V prvním ročníku bylo osloveno 37 respondentů a ve čtvrtém ročníku 45 respondentů.

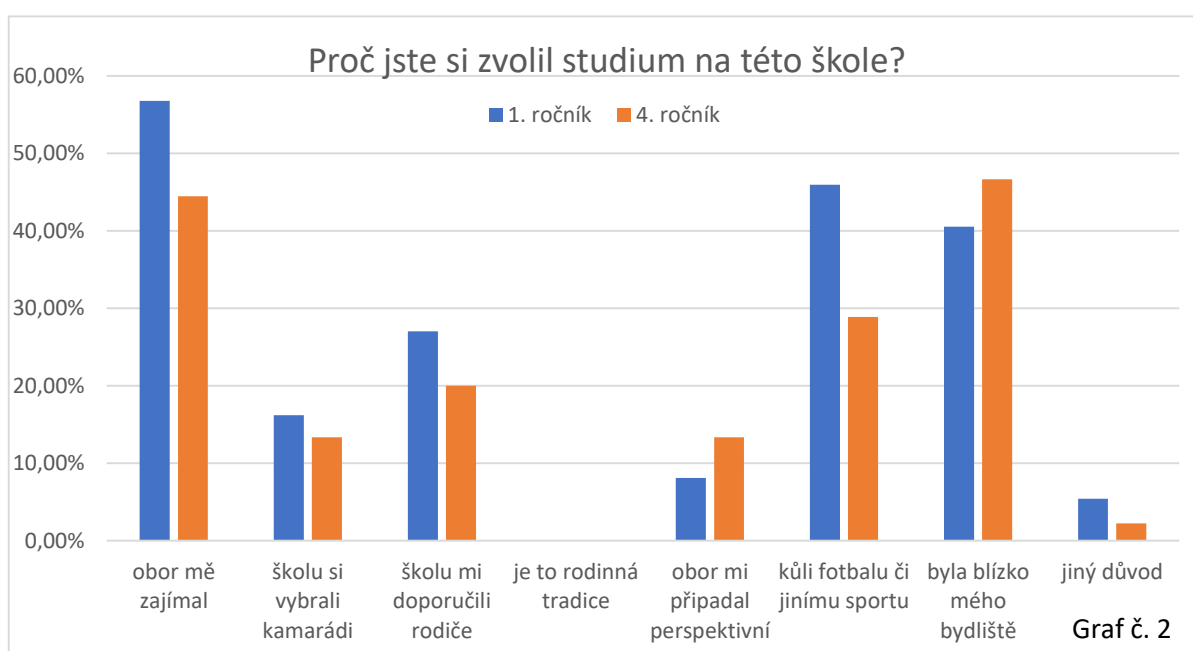
5 Výsledky průzkumu a diskuse

Položka č. 1: Proč jste si zvolil studium na této odborné škole?

Úvodem jsem se zaměřil na to, proč si respondenti zvolili studium na této odborné škole. V této části mohli respondenti vybrat více odpovědí. Bylo jim nabídnuto 7 uzavřených odpovědí a jedna odpověď otevřená. Z grafu č. 2 lze vyčíst, že žáci prvního ročníku volili studium z 57% ze zájmu, ve 46 % ovlivnila rozhodnutí jejich sportovní aktivita a v 41 % vzdálenost školy od jejich bydliště.

U 4. ročníku sehrála nejdůležitější roli vzdálenost od místa bydliště - v 47%, zájem o obor - 44% a sportovní aktivity žáků v 29%. Kolik respondentů využilo možnosti ostatních voleb z uzavřených odpovědí je patrné z tabulky č. 1 a názorně zobrazeno v grafu č. 2.

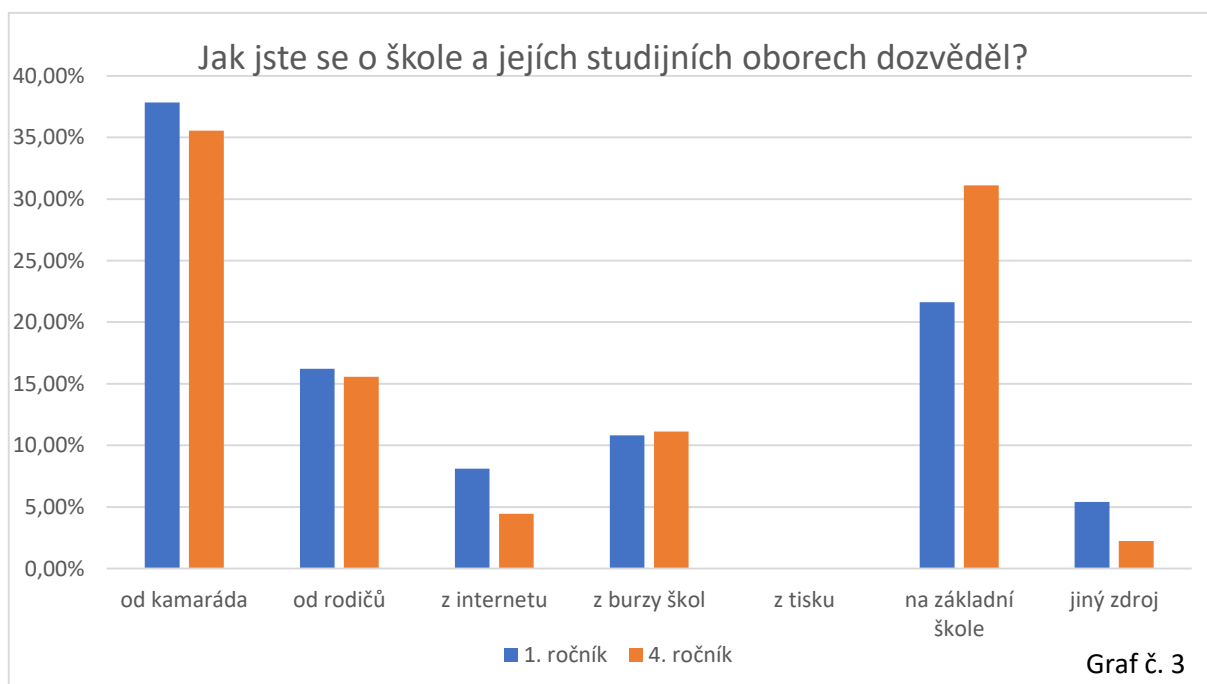
počet testovaných	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
	37		45	
obor mě zajímal	21	57	20	44
školu si vybrali kamarádi	6	16	6	13
školu mi doporučili rodiče	10	27	9	20
je to rodinná tradice	0	0	0	0
obor mi připadal perspektivní	3	8	6	13
kvůli fotbalu či jinému sportu	17	46	13	29
byla blízko mého bydliště	15	41	21	47
jiný důvod	2	5	1	2

Položka č. 2: Jak jste se o škole a jejích studijních oborech dozvěděli?

Druhou uzavřenou otázkou jsem zjišťoval, jak se respondenti o škole a daném studijním oboru dozvěděli. U této otázky se respondenti prvního a čtvrtého ročníku v pořadí prvních tří odpovědí shodli. Respondenti prvního ročníku uvedli, že v 38% se o škole dozvěděli od kamaráda, respondenti čtvrtého ročníku se od kamaráda o škole dozvěděli v 36%. Na základní škole se respondenti prvního ročníku dozvěděli o škole v 22% a respondenti čtvrtého ročníku v 31%. Od rodičů se o škole dozvěděli respondenti prvních i čtvrtých ročníků v 16%. Kolik respondentů využilo možnosti ostatních voleb z uzavřených odpovědí je patrné z tabulky č. 2 a názorně zobrazeno v grafu č. 3.

Tabulka č. 2 počet testovaných	první ročník		čtvrtý ročník	
	37		45	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
od kamaráda	14	38	16	36
od rodičů	6	16	7	16
z internetu	3	8	2	4
z burzy škol	4	11	5	11
z tisku	0	0	0	0
na základní škole	8	22	14	31
jiný zdroj	2	5	1	2

Graf č. 3

Položka č. 3: Jste spokojeni s kvalitou studia? Jakou známkou byste ohodnotil přínos získaných vědomostí a dovedností?

Ve třetí uzavřené otázce měli žáci ohodnotit kvalitu studia a přínos získaných vědomostí a dovedností dle klasifikační stupnice jako ve škole od 1 – nejlepší, po 5 – nejhorší. U této otázky opět došlo v pořadí voleb ke shodě u obou skupin respondentů. Nejčastěji obě skupiny hodnotili známkou chvalitebný. Respondenti prvního ročníku v 59% a čtvrtého ročníku v 56%. Druhým nejčastějším hodnocením byla známka dobrý a to u prvních ročníků v 32% a ve čtvrtém ročníku v 33%. Na třetím místě známkou výborný hodnotili v 5% respondenti prvních ročníků a 7% respondenti čtvrtých ročníků. Kolik respondentů využilo možnosti ostatních voleb z uzavřených odpovědí je patrné z tabulky č. 3 a názorně zobrazeno v grafu č. 4.

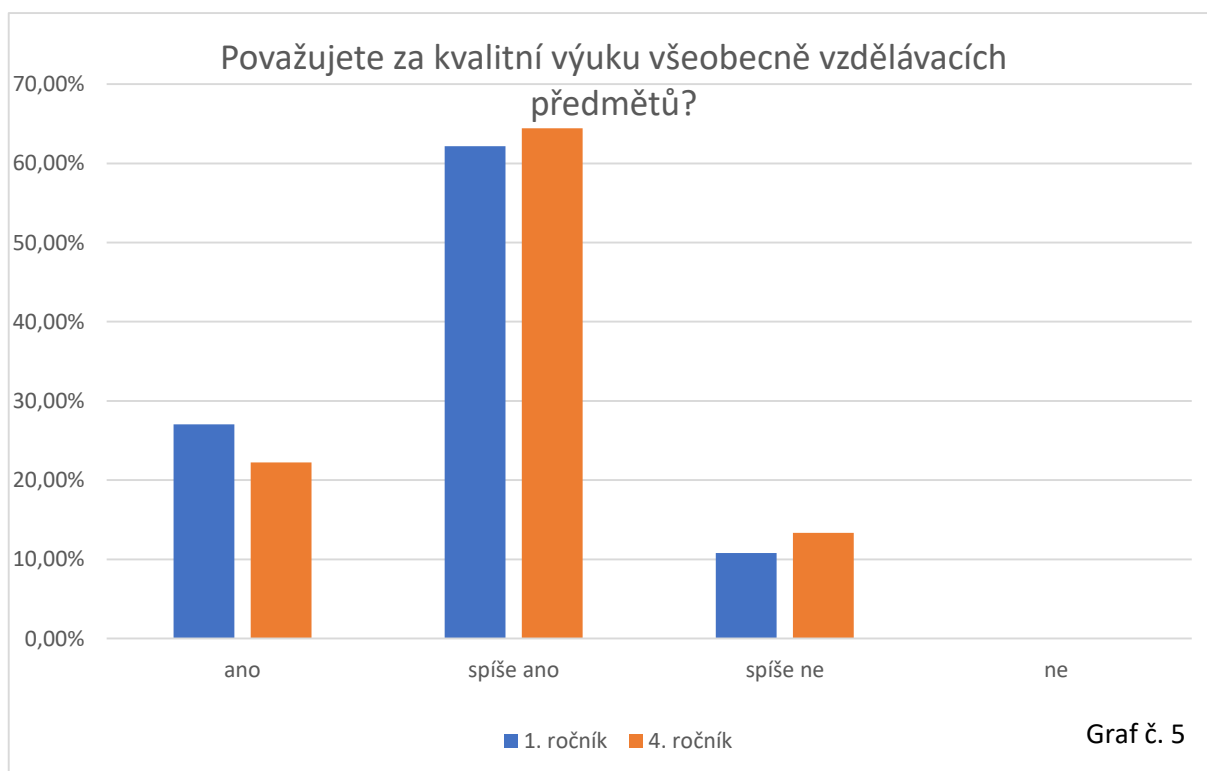
Tabulka č. 3	první ročník		čtvrtý ročník	
	37		45	
počet testovaných	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
1	2	5	3	7
2	22	59	25	56
3	12	32	15	33
4	1	3	2	4
5	0	0	0	0

Položka č. 4: Považujete za kvalitní výuku všeobecně vzdělávacích předmětů?

Čtvrtá otázka, byla opět uzavřená. V této otázce jsem chtěl zjistit, jak žáci vnímají výuku všeobecně vzdělávacích předmětů. U této položky se respondenti shodli v pořadí. Respondenti prvního ročníku v 62% odpověděli, že považují výuku všeobecně vzdělávacích předmětů spíše za kvalitní, v 27% za kvalitní a v 11% za spíše nekvalitní. Respondenti čtvrtého ročníku odpověděli, že spíše ano v 64%, ano v 22% a spíše ne v 13%. Variantu, že by výuka všeobecně vzdělávacích předmětů nebyla kvalitní, nevolil ani jeden respondent, jak je patrné z tabulky č. 4 a z grafu č. 5.

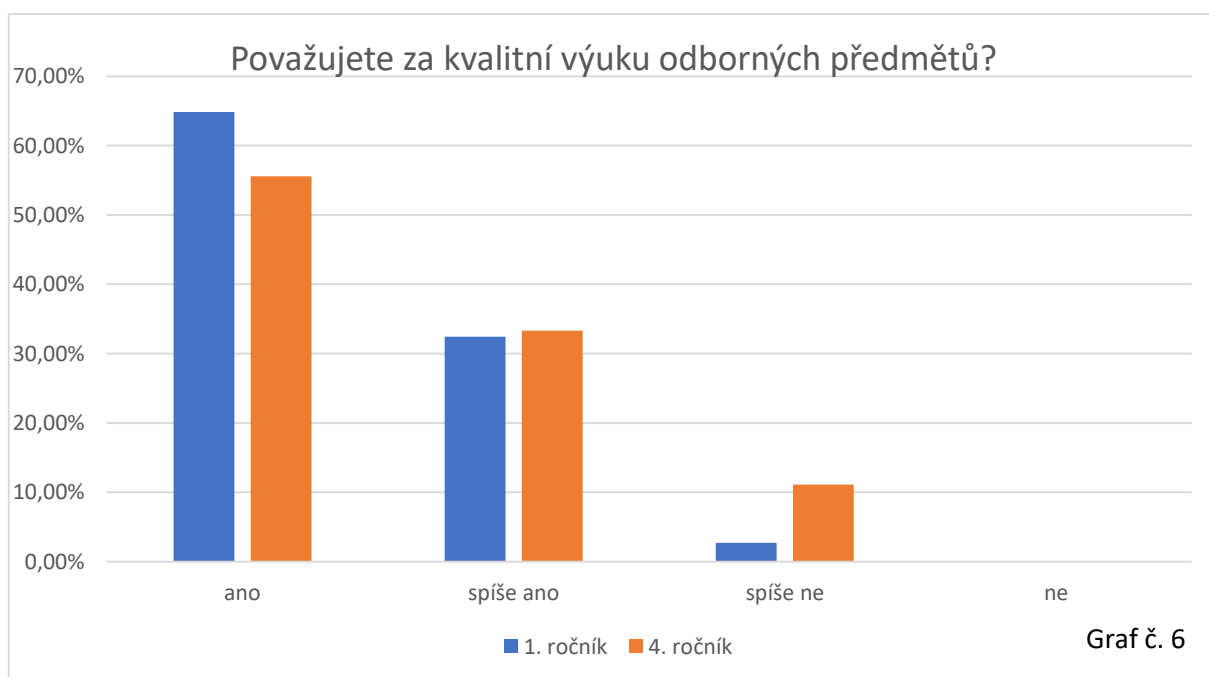
Tabulka č. 4	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
počet testovaných	37		45	
ano	10	27	10	22
spíše ano	23	62	29	64
spíše ne	4	11	6	13
ne	0	0	0	0

Položka č. 5: Považujete za kvalitní výuku odborných předmětů?

I u této položky se žáci prvních a čtvrtých ročníků opět shodli v pořadí odpovědí. Výuku odborných předmětů hodnotí jako kvalitní 65% respondentů prvního ročníku a 56% respondentů ze čtvrtého ročníku. Za spíše kvalitní ji považuje 32% respondentů prvního ročníku a 33% respondentů čtvrtého ročníku. Za méně kvalitní ji považuje 3% respondentů z prvního ročníku a 11% ze čtvrtého ročníku. Ani jeden respondent neuvažuje, že by výuka byla zcela nevhovující, jak je patrné z tabulky č. 5 a grafu č. 6.

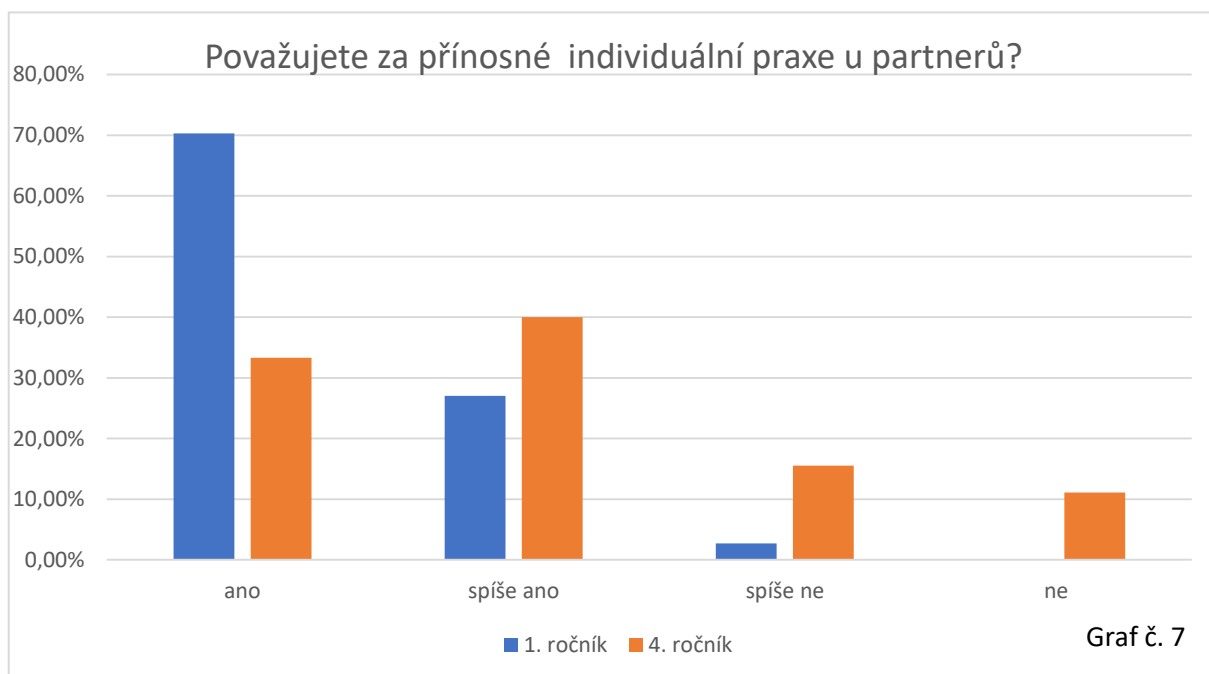
Tabulka č. 5	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet testovaných		45	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
Ano	24	65	25	56
spíše ano	12	32	15	33
spíše ne	1	3	5	11
Ne	0	0	0	0

Položka č. 6: Považujete za přínosné individuální praxe u partnerů?

Odovědi respondentů jednotlivých ročníků se u této položky liší. Zatímco respondenti prvního ročníku si v 70 % myslí, že jsou pro ně individuální praxe u partnerů školy přínosné, stejný názor sdílí ze čtvrtého ročníku jen 33 % respondentů. K zamyšlení je odpověď 11% respondentů ze čtvrtého ročníku, kteří nepovažují individuální praxe za přínosné. Kolik respondentů využilo možnosti ostatních voleb z uzavřených odpovědí je patrné z tabulky č. 6 a názorně zobrazeno v grafu č. 7.

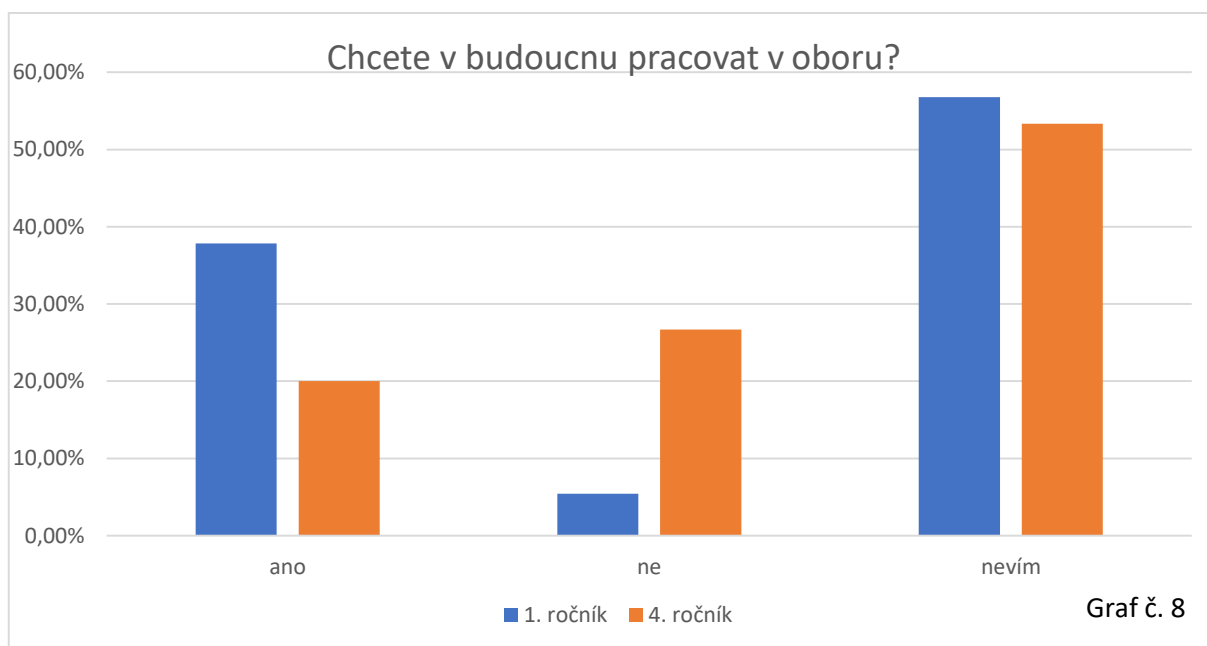
Tabulka č. 6	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
počet testovaných	37		45	
Ano	26	70	15	33
spíše ano	10	27	18	40
spíše ne	1	3	7	16
Ne	0	0	5	11

Položka č. 7: Chcete v budoucnu pracovat v oboru?

Odpovědi této položky považují za alarmující, neboť 57 % respondentů prvního ročníku odpovědělo, že neví, zda bude v budoucnu pracovat v oboru a ve čtvrtém ročníku stejně odpovědělo 53%. Naopak v oboru pracovat chce 38% respondentů z prvního ročníku a 20% ze čtvrtého ročníku. Kolik respondentů využilo možnosti, že by spíše pracovalo v oboru, je zaznamenáno v tabulce č. 7 a znázorněno v grafu č. 8.

Tabulka č. 7	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet testovaných	37	45	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
ano	14	38	9	20
ne	2	5	12	27
nevím	21	57	24	53

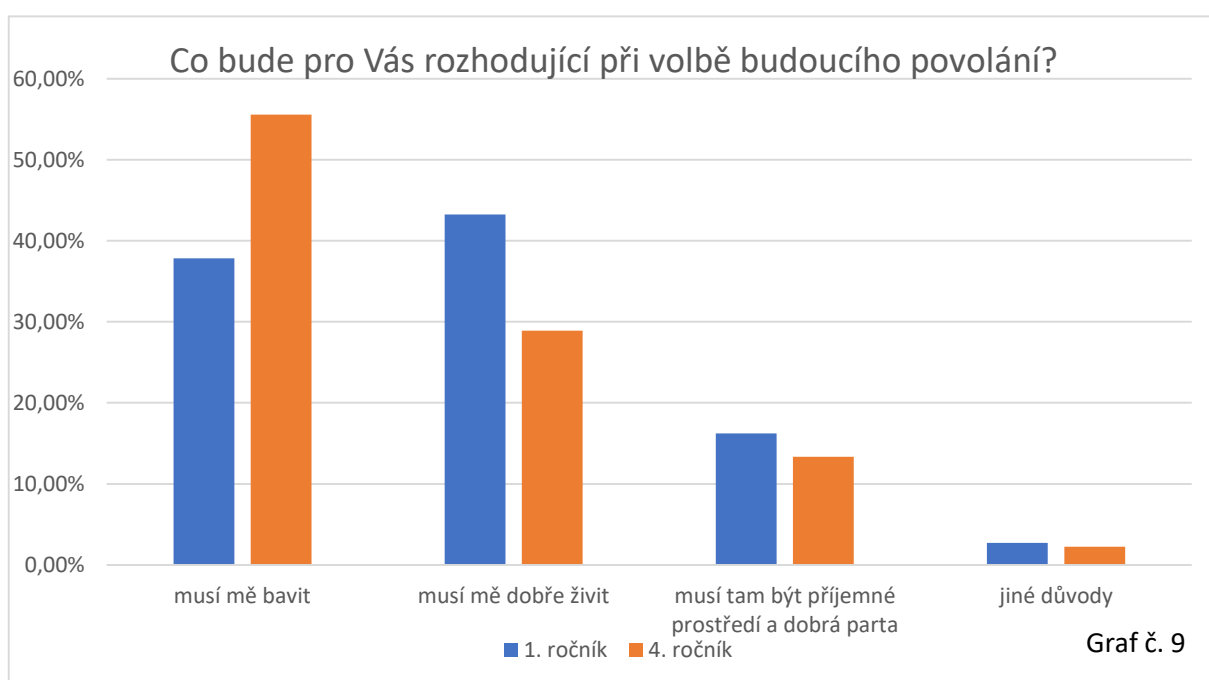

Položka č. 8: Co bude pro Vás rozhodující při volbě budoucího povolání?

Tato otázka se skládá ze tří uzavřených odpovědí a jedné otevřené, ve které žáci mohou sdělit jiný důvod, než mu byl nabídnut. Této možnosti využil jeden respondent z prvního ročníku a jeden respondent ze čtvrtého ročníku. Respondent z prvního ročníku zdůraznil, že ho práce musí jak bavit, tak i dobře živit. Pro respondenta ze čtvrtého ročníku je při volbě povolání důležité dosažení jeho vytyčených cílů.

U ostatních respondentů mezi prvním a čtvrtým ročníkem dochází k rozporu v názorech. Respondenti z prvního ročníku preferují povolání, které je bude dobře živit ve 43 %, a ze čtvrtého ročníku upřednostňují povolání, které je bude bavit v 56 %. Kolik respondentů využilo možnosti ostatních voleb z uzavřených odpovědí je patrné z tabulky č. 8 a názorně zobrazeno v grafu č. 8.

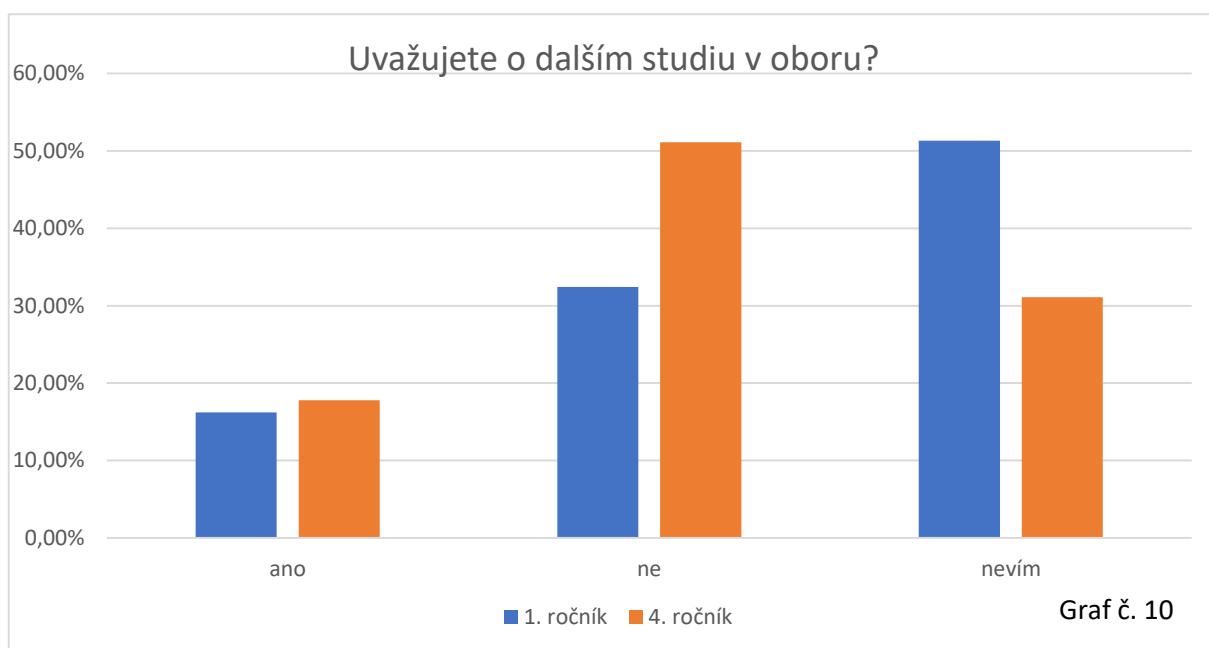
Tabulka č. 8	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet testovaných		45	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
musí mě bavit	14	38	25	56
musí mě dobře živit	16	43	13	29
musí tam být příjemné prostředí a dobrá parta	6	16	6	13
jiné důvody	1	3	1	2

Položka č. 9: Uvažujete o dalším studiu v oboru?

Otázka s uzavřenými odpověďmi, ve které o studiu uvažuje 18 % respondentů čtvrtých ročníků a 16% prvních ročníků. Pokračovat ve studiu nechce 51 % respondentů čtvrtého ročníku a 32% prvního ročníku. Rozhodnuto není 51 % respondentů prvního ročníku a 31% čtvrtého ročníku. Výsledky jsou přehledně zpracovány v tabulce č. 9 a názorně zobrazeny v grafu č. 10.

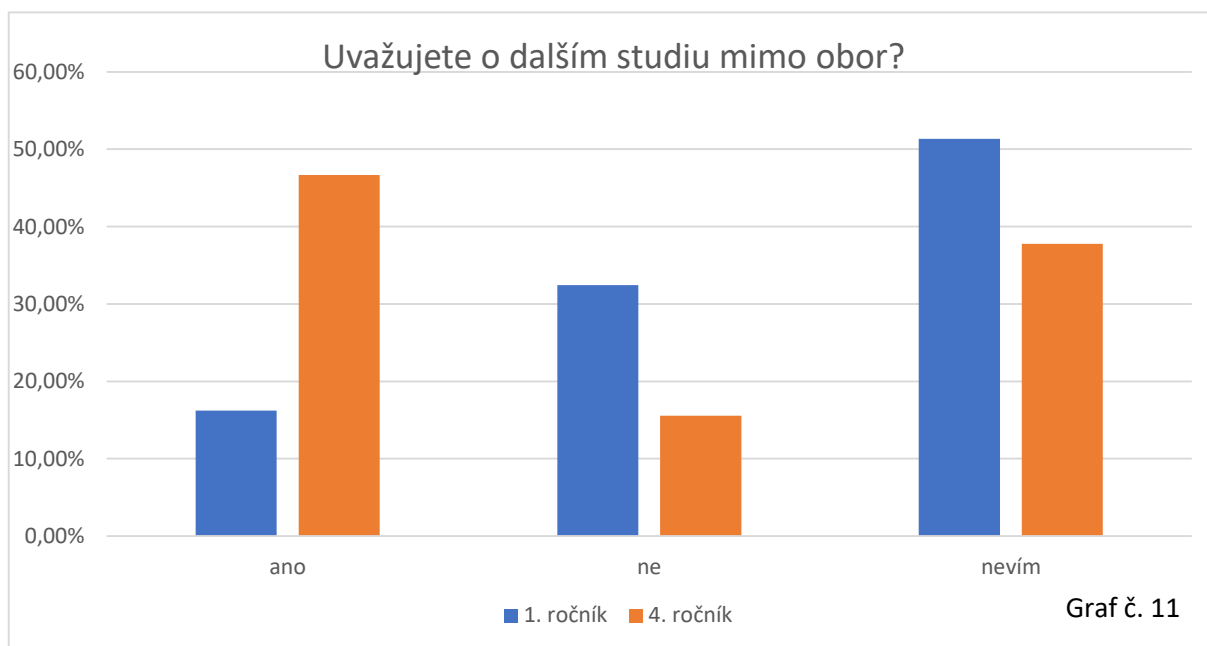
Tabulka č. 9	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
počet testovaných	37		45	
Ano	6	16	8	18
Ne	12	32	23	51
Nevím	19	51	14	31

Položka č. 10: Uvažujete o dalším studiu mimo obor?

Opět otázka s uzavřeným typem odpovědí. Respondenti v prvním ročníku uvažují o studiu mimo obor v 16%, v 32% nechtějí studovat mimo obor a v 51% neví. Oproti tomu respondenti ve čtvrtém ročníku v 47% uvažují o studiu mimo obor, v 16% neuvažují o tomto studiu a v 38% neví. Přehled odpovědí respondentů je uveden v tabulce č. 10 a graficky znázorněn v grafu č. 11.

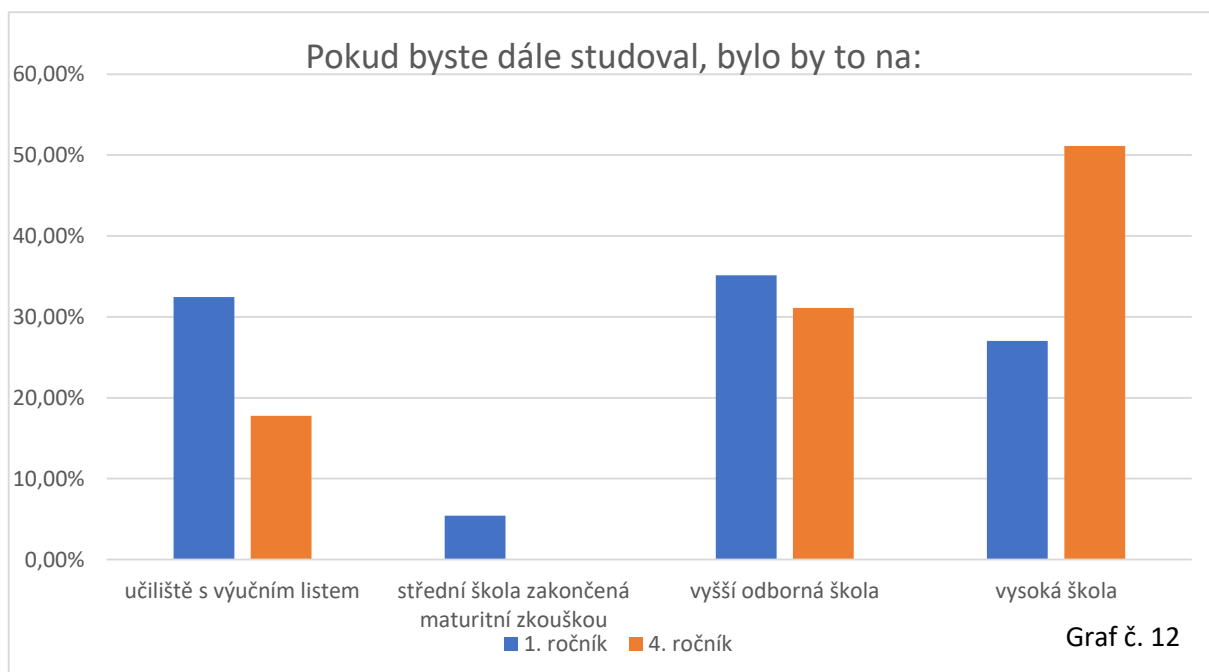
Tabulka č. 10	první ročník		čtvrtý ročník	
	počet testovaných	37	45	
	počet odpovědí	%	počet odpovědí	%
Ano	6	16	21	47
Ne	12	32	7	16
Nevím	19	51	17	38

Položka č. 11: Pokud byste dále studoval, bylo by to na:

Poslední otázka dotazníku je opět s uzavřenými odpověďmi. Respondenti ve čtvrtém ročníku nejvíce zvažují studium na vysoké škole a to v 51%, následně uvažují o studiu na vyšší odborné škole v 31% a 18% uvažuje o studiu na učilišti v oboru s výučním listem. Vůbec neuvažují o studiu na střední škole zakončené maturitou. Respondenti z prvních ročníků nejvíce uvažují o studiu na vyšší odborné škole a to v 35%, následně v 32% dávají přednost oboru s výučním listem, v 27% uvažují o studiu na vysoké škole a v 5% o dalším oboru zakončeném maturitní zkouškou. Výsledky jsou zaznamenány v tabulce č. 11 a graficky znázorněny v grafu č. 12.

Tabulka č. 11	první ročník		čtvrtý ročník	
	37		45	
počet testovaných	počet	%	počet	%
učiliště s výučním listem	12	32	8	18
střední škola zakončená maturitní zkouškou	2	5	0	0
vyšší odborná škola	13	35	14	31
vysoká škola	10	27	23	51

Ve výše uvedené stati byly uvedeny výsledky šetření a byly prezentovány v textové, grafické i tabulkové formě. Jednotlivá data byla porovnána s předem formulovanými hypotézami, které jsou v následujících bodech potvrzeny či vyvráceny.

Hypotéza č. 1

Převažujícími motivy volby studijního oboru bylo umístění dané školy v blízkosti bydliště a možnost podpory sportovně nadaných žáků.

Dotazovaní žáci 1. ročníku deklarovali ve svých odpovědích, že hlavním motivem volby studia byl zájem o obor (vnitřní motiv) - 57%. Oproti tomu žáci čtvrtého ročníku byli nejvíce ovlivněni vnějšími faktory, a to blízkostí školy k jejich bydlišti (47%). Výsledky jsou zaznamenány v tabulce č. 1 a graficky znázorněny v grafu č. 2. Současně musím uvést, že u prvních ročníků procentuální rozdíl mezi volbou, že si daný obor vybrali kvůli fotbalu či jinému sportu (46%) nebo, že byla blízko jejich bydliště (41%), není až tak velký a že na druhém místě u žáků prvního ročníku rozhodují vnější faktory o volbě studovaného oboru. U čtvrtých ročníků, není procentuální rozdíl také příliš velký, mezi volbou obor mě zajímal (44%) a volil jsem proto, že byla blízko mého bydliště (47%). Hypotéza H1 byla zamítnuta, ale je vhodné upozornit, že vnitřní i vnější faktory volby studovaného oboru mají při volbě studijního oboru obdobný význam.

Hypotéza č. 2

Nejčastějším zdrojem informací o zvolené střední škole byla absolvovaná základní škola.

V tomto případě byla hypotéza H2 opět zamítnuta. Žáci prvního i čtvrtého ročníku se nejčastěji dozvěděli o škole a studijním oboru od svých kamarádů. Dle tabulky č. 2 a grafu č. 3 tak odpověděli žáci prvního ročníku v 38% a žáci čtvrtého ročníku v 36%. Na základní škole se o studijním oboru na dané škole dozvědělo 22% žáků prvního ročníku a 31% žáků čtvrtého ročníku.

Hypotéza č. 3

Odpovědi respondentů na motivaci volby se u žáků 1. a 4. ročníků příliš nelišily.

Žáci hodnotili školu v položkách dotazníku č. 3, č. 4, č. 5 a č. 6. Porovnáme-li odpovědi v těchto položkách (viz tabulka č. 3, č. 4, č. 5 a č. 6 a současně graf č. 4, č. 5, č. 6 a č. 7) zjistíme, že v položkách č. 3, č. 4 a č. 5, kde

žáci hodnotili to, jak jsou spokojeni s kvalitou studia a získanými vědomostmi a dovednostmi a následně výukou všeobecně vzdělávacích předmětů a odborných předmětů se žáci prvních a čtvrtých ročníků na hodnocení školy shodli.

K rozdílnému hodnocení došlo u položky č. 6, kde měli žáci hodnotit přínos individuálních praxí. Žáci prvního ročníku, kteří studium začali a zatím se s chodem školy teprve seznamují, považují individuální praxe za zcela přínosné v 70%, zatímco žáci čtvrtého ročníku, kteří individuálními praxemi již „prošli“ jen z 33%, což by vyžádalo další šetření. Alarmující je i zjištění, že v 11% žáci čtvrtého ročníku považují individuální praxe za zcela nepřínosné. Otázkou je, proč žáci čtvrtého ročníku individuální praxe takto hodnotili. Zda jde o nezáměr partnerů školy se žákům věnovat, nebo o nezáměr za strany žáků, nebo o nějaký jiný dočasný problém, např. nedostatek vhodných činností v určitém období. Vzhledem k tomu, že se žáci své odpovědi dále nerozváděli, by další analýza byla v tuto chvíli pouze spekulace. Pokud by vedení školy tato situace zajímala, doporučil bych další dotazníkový průzkum, který by byl podrobněji zaměřený na partnery školy, u kterých jsou individuální praxe konány. Hypotéza H3 byla tedy potvrzena v teoretické části výuky s tím, že v případě praxí byla zamítnuta.

Hypotéza č. 4

Nejméně 20% absolventů bude chtít po dokončení studia pracovat v oboru a alespoň 10% bude mít zájem pokračovat v dalším studiu tohoto zaměření.

Odpovědi na položky související s hypotézou H4 najdeme v tabulce č. 7, č. 8, č. 9 a č. 10. Znázorněny jsou pak graficky v grafech č. 8, č. 9, č. 10 a č. 11.

Zaměřím-li se na první ročník, získal jsem tyto informace: přestože na školu nastoupilo 57% respondentů (viz tabulka č. 1), kteří měli zájem o zvolený obor, v další části dotazníku u bodu č. 7 uvedli, že v oboru chce pracovat pouze 38%, 5% v oboru pracovat nebude a 57% neví, zda bude v oboru pracovat. 43% respondentů nejvíce ovlivní práci v oboru to, zda je bude práce dobře živit. Současně má 16% respondentů zájem studovat v oboru a stejné množství i mimo obor.

U žáků čtvrtého ročníku zajímal obor při nástupu 44% respondentů (viz tabulka č. 1). Po 4 letech studia by v oboru chtělo pracovat 20% respondentů,

neví 53% a zcela určitě v oboru pracovat nebude 53% respondentů. Rozhodujícím důvodem 56% respondentů, zda budou v oboru pracovat, je fakt, že chtějí, aby je práce bavila. Po úspěšném složení maturitní zkoušky má zájem dále studovat v oboru 18% respondentů a 47% má zájem studovat mimo obor.

Porovná-li výsledky dotazníkového šetření, mohu konstatovat, že hypotéza H4 byla potvrzena.

Hypotéza č. 5

Žáci čtvrtého ročníku budou mít větší zájem o studium na vysoké škole než žáci prvního ročníku.

Pro potvrzení této hypotézy jsem použil data z tabulky č. 11 (názorně z grafu č. 12). Z ní je patrné, že žáci čtvrtého ročníku mají zájem o studium na vysoké škole v 51%, zatímco žáci prvního ročníku v 27%. H5 byla potvrzena.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o postojích středoškoláků ke studiu střední odborné školy. Je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická, zaměřená na motivaci, postoje a hodnoty adolescentů a současně na faktory, které motivy a hodnoty mohou ovlivnit v okamžiku volby studijního oboru střední odborné školy. Druhá část je praktická, jejíž náplní je výzkumné šetření v podobě dotazníku na mnou vybrané střední odborné škole v ústeckém kraji, konkrétně studijního oboru dopravní prostředky. Šetření se zúčastnili žáci prvního a čtvrtého ročníku daného oboru ve školním roce 2018/2019 a 2019/2020. Výsledky šetření jsou součástí praktické části bakalářské práce a jsou prezentovány v textové, grafické i přehledné tabulkové formě. Součástí práce je stanovení pěti hypotéz, které byly v následujících bodech potvrzeny či vyvráceny.

Výsledky empirického šetření prokazují složitost motivační struktury ve vztahu k volbě oboru studia. Žáci se o svém budoucím studijním a pracovním zaměření rozhodují ve věku 14-15 let, kdy je sociální zralost většiny z nich ještě nestabilní a vnější motivy mohou mít poměrně velký vliv, třebaže se u dotazovaného vzorku tato okolnost plně neprojevila. Ukázalo se, že si dotazovaní žáci myslí, že hlavním motivem jejich rozhodnutí je zájem o obor. Vcelku příznivě hodnotili kvalitu výuky všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů. Určitý rozpor v postojích se ale projevil v otázce hodnocení praxí v partnerských podnicích. Zatímco se žáci prvních ročníků vyjadřovali k praxím spíše kladně, u budoucích maturantů byly postoje výrazně kritičtější.

Vzhledem k tomu, že zastoupení středních škol různého zaměření je na celém území ČR dostatečné, ukazuje se, že ne vždy odpovídá jejich zaměření aktuálním potřebám společnosti a vychází často zájmům veřejnosti, kdy si zejména rodiče přejí, aby jejich potomci studovali gymnázia, jež jsou v jejich očích vnímána jako prestižní vzdělávací instituce a slouží jako odrazový můstek k dalšímu studiu na vysoké škole.

Je nutné zdůraznit, že provedené empirické šetření bylo svým rozsahem spíše menší a zahrnovalo pouze jeden typ střední odborné školy jednoho regionu ČR. Předpokládám, že k hlubšímu vhledu do problematiky motivace ke studiu technických oborů by bylo třeba průzkum rozšířit i na jiný typ střední školy, v dalších regionech, a se zastoupením žákyň, které na jiných technických školách studují.

Závěrem bych chtěl konstatovat, že výsledky empirického šetření byly předány vedení střední školy- ředitel se se zájmem seznámil s výsledky názorů studujících, které by mohly být odrazovým můstkem k dalšímu šetření ve vztahu k praxím s partnerskými pracovišti.

Seznam použité literatury

1. CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4033-1.
2. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.
3. HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4675-3.
4. HLAĎO, Petr. *Svět práce a volba povolání: Studijní text pro učitele* [online]. 2008. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Katedra technické a informační výchovy, 2008.
5. HLAĎO, Petr a Jitka MICHALICOVÁ. *Kroky k povolání: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-088-8.
6. HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3704-1.
7. HRABAL, Vladimír, František MAN a Isabella PAVELKOVÁ. *Psychologické otázky motivace ve škole*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 80-042-3487-9.
8. MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7
9. MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.
10. MUNDEN, Alison a Jon ARCELUS. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita: přehled současných poznatků a přístupů pro rodiče a odborníky*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-430-4.

11. PATEROVÁ, Pavla a Gabriela DOLEŽALOVÁ. *Absolventi středních škol a trh práce: DOPRAVA A SPOJE* [online]. Národní ústav pro vzdělávání, 2015, 2015 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/AE/37_Doprava_a_spoje.pdf#page=32&zoom=100,90,421
12. PREISOVÁ KREJČÍ, Adrea a Libuše ČADOVÁ. Hodnotová orientace a životní postoje současných adolescentů. *Paidagogos* [online]. 2006, 2006(1) [cit. 2020-01-02]. ISSN 1213-3809. Dostupné z: <http://www.paidagogos.net/issues/2006/1/1/article.html>
13. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8252-1.
14. ROLLNICK, Stephen, Sebastian G. KAPLAN a Richard RUTSCHMAN. *Motivační rozhovory ve škole*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1274-4.
15. STARÝ, Karel a Veronika LAUFKOVÁ. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.
16. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8252-1.
17. Vaculová, I. *Metodika tvorby a využívání didaktických prostředků propagujících vědu, techniku a profesní kariéru*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. 129 s. ISBN 978-80-210-5089-1.
18. VANĚČEK, David. *Didaktika technických odborných předmětů*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016. ISBN 978-80-01-05991-3.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Proč jste si zvolil(a) studium na této odborné škole?	27
Tabulka č. 2	Jak jste se o škole a jejich studijních oborech dozvěděl?	28
Tabulka č. 3	Jste spokojený s kvalitou studia?	29
Tabulka č. 4	Považujete za kvalitní výuku všeobecně vzdělávacích předmětů?	30
Tabulka č. 5	Považujete za kvalitní výuku odborných předmětů?	31
Tabulka č. 6	Považujete za přínosné individuální praxe u partnerů?	32
Tabulka č. 7	Chcete v budoucnosti pracovat v oboru?	33
Tabulka č. 8	Co bude pro Vás rozhodující při volbě budoucího zaměstnání?	34
Tabulka č. 9	Uvažujete o dalším studiu v oboru?	35
Tabulka č. 10	Uvažujete o dalším studiu mimo obor?	36
Tabulka č. 11	Pokud byste dále studoval, bylo by to na jakém typu školy?	37

Seznam grafů

Graf č. 1	Žebříček hodnot adolescentů (Krejčí, Čadová, 2006)	10
Graf č. 2	Proč jste si zvolil(a) studium na této odborné škole?	27
Graf č. 3	Jak jste se o škole a jejich studijních oborech dozvěděl?	28
Graf č. 4	Jste spokojený s kvalitou studia?	29
Graf č. 5	Považujete za kvalitní výuku všeobecně vzdělávacích předmětů?	30
Graf č. 6	Považujete za kvalitní výuku odborných předmětů?	31
Graf č. 7	Považujete za přínosné individuální praxe u partnerů?	32
Graf č. 8	Chcete v budoucnosti pracovat v oboru?	33
Graf č. 9	Co bude pro Vás rozhodující při volbě budoucího zaměstnání?	34
Graf č. 10	Uvažujete o dalším studiu v oboru?	35
Graf č. 11	Uvažujete o dalším studiu mimo obor?	36
Graf č. 12	Pokud byste dále studoval, bylo by to na jakém typu školy?	37

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Maslowova hierarchie lidských potřeb (Mareš 2013)

13

Příloha

Dotazník k motivaci volby studia na střední škole

Vážené studentky, vážení studenti,

Rád bych Vás požádal o vyplnění dotazníku, který si klade za cíl zjistit Vaše názory na studium na Vaší střední odborné škole a na kvalitu studia. Dotazník je anonymní – jeho výsledky poskytnou zpětnou vazbu o míře Vaší spokojenosti se studiem.

Děkuji předem za projevový názor

Petr Štaubert

1. Proč jste si zvolil(a) studium na této odborné škole? (Můžete zaškrtnout i více odpovědí).

- Obor mě zajímal
- Školu si vybrali kamarádi
- Školu mi doporučili rodiče
- Je to rodinná tradice
- Obor mi připadal perspektivní
- Kvůli fotbalu (či jinému sportu, který ti škola umožnila plně vykonávat)
- Byla blízko mého bydliště
- Jiný důvod – uveďte jaký _____

2. Jak jste se o škole a jejích studijních oborech dozvěděl?

- od kamaráda
- od rodičů
- z internetu
- z burzy škol
- z tisku (z novin)
- na základní škole
- jiný zdroj informace – uveďte jaký _____

3. Jste spokojený s kvalitou studia? Jakou známkou byste ohodnotil přínosnost získaných vědomostí a dovedností? Ohodnoťte známkou 1 – 5, jako ve škole.

1 2 3 4 5

4. Považujete za kvalitní výuku všeobecně vzdělávacích předmětů?

 ano spíše ano spíše ne ne

5. Považujete za kvalitní výuku odborných předmětů?

 ano spíše ano spíše ne ne

6. Považujete za přínosné individuální praxe u partnerů?

 ano spíše ano spíše ne ne

7. Chcete v budoucnosti pracovat v oboru?

Ano ne nevím

8. Co bude pro Vás rozhodující při volbě budoucího zaměstnání?

- musí mě bavit
- musí mě dobře živit
- musí tam být příjemné prostředí a dobrá parta
- Jiné důvody – uveďte jaké _____

9. Uvažujete o dalším studiu v oboru?

Ano ne nevím

10. Uvažujete o dalším studiu mimo obor?

Ano ne nevím

11. Pokud byste dále studoval, bylo by to na:

- učilišti s výučním listem
- střední škole – zakončené maturitní zkouškou
- vyšší odborné škole
- vysoké škole

